YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO

7 päivänä marraskuuta 2000 *

Asiassa C-312/98,

jonka Bundesgerichtshof (Saksa) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV

vastaan

Warsteiner Brauerei Haus Cramer GmbH & Co. KG

ennakkoratkaisun maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suojasta 14 päivänä heinäkuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2081/92 (EYVL L 208, s. 1) tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: saksa.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN,

toimien kokoonpanossa: presidentti G. C. Rodríguez Iglesias, jaostojen puheenjohtajat C. Gulmann, A. M. La Pergola, M. Wathelet ja V. Skouris sekä tuomarit D. A. O. Edward, J.-P. Puissochet, P. Jann, L. Sevón ja R. Schintgen (esittelevä tuomari) ja F. Macken,

julkisasiamies: F. G. Jacobs,
kirjaaja: johtava hallintovirkamies H. A. Rühl,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV, edustajanaan asianajaja E. M. Gerstenberg, München,

— Warsteiner Brauerei Haus Cramer GmbH & Co. KG, edustajanaan asianajaja W. Witz, Mannheim,

— Saksan hallitus, asiamiehinään liittovaltion talousministeriön ministerineuvos W.-D. Plessing ja liittovaltion oikeusministeriön ministerineuvos A. Dittrich,

— Kreikan hallitus, asiamiehenään valtion oikeudellisen neuvoston avustava oikeudellinen neuvonantaja I. K. Chalkias,

— Ranskan hallitus, asiamiehinään ulkoasiainministeriön oikeudellisen osaston jaostopäällikkö K. Rispal-Bellanger ja saman osaston apulaisulkoasiainsihteeri C. Vasak,

— Italian hallitus, asiamiehenään ulkoasiainministeriön diplomaattisten riitaasioiden osaston osastopäällikkö, professori U. Leanza, avustajanaan valtionasiamies I. M. Braguglia,

— Itävallan hallitus, asiamiehenään kanslerinviraston ylitarkastaja C. Pesendorfer,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehenään oikeudellinen neuvonantaja J. L. Iglesias Buhigues, avustajanaan asianajaja B. Wägenbaur, Bryssel,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV:n, edustajinaan asianajajat E. M. Gerstenberg ja C. Eggers, Frankfurt am Main, Warsteiner Brauerei Haus Cramer GmbH & Co. KG:n, edustajanaan asianajaja W. Witz, Saksan hallituksen, asiamiehenään ylijohtaja H. Heitland, Kreikan hallituksen, asiamiehenään I. K. Chalkias, Italian hallituksen, asiamiehenään valtionasiamies F. Quadri, ja komission, asiamiehenään J. L. Iglesias Buhigues, avustajanaan asianajaja B. Wägenbaur, 22.3.2000 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 25.5.2000 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Bundesgerichtshof on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 2.7.1998 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 12.8.1998, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan (josta on tullut EY 234 artikla) nojalla ennakkoratkaisukysymyksen maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suojasta 14 päivänä heinäkuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2081/92 (EYVL L 208, s. 1) tulkinnasta.

2 Tämä kysymys on esitetty asiassa, jossa asianosaisina ovat Schutzverband gegen Unwesen in der Wirtschaft eV, joka on vilpillisen kilpailun ehkäisemiseksi toimiva yhdistys (jäljempänä Schutzverband), ja Warsteiner Brauerei Haus Cramer GmbH & Co. KG (jäljempänä Warsteiner Brauerei) ja joka koskee Warsteiner Brauerein käyttämää Warsteiner-nimitystä sellaisten pullojen etiketeissä, jotka sisälsivät tietyn tyyppistä olutta, jota se valmisti Paderbornissa, 40 kilometrin päässä Warsteinista sijaitsevassa panimossaan.

Kansallinen lainsäädäntö

3 Saksassa 7.6.1909 annetun Gesetz gegen den unlauteren Wettbewerbin (laki vilpillisestä kilpailusta; jäljempänä UWG) 3 §:ssä säädetään seuraavaa:

"Sitä, joka antaa elinkeinotoiminnassa kilpailutarkoituksessa harhaanjohtavia tietoja — — (tuotteiden) alkuperästä, voidaan vaatia kieltokanteella lopettamaan sellaisten tietojen antaminen."

4 Gesetz über den Schutz von Marken und sonstigen Kennzeichen (laki tavaramerkkien ja muiden tunnusmerkkien suojasta, BGBl. 1994 I, s. 3082; jäljempänä Markengesetz) annettiin 25.10.1994 ja se tuli voimaan 1.1.1995. Tämän lain 1 §:ssä, jonka otsikko on "Suojatut tavaramerkit ja muut merkit", säädetään seuraavaa:

"Tämän lain nojalla ovat suojattuja:

1. tavara- ja palvelumerkit

2. elinkeinotoiminnassa käytettävät nimet ja nimitykset

3. maantieteelliset alkuperämerkinnät."

5 Maantieteellisistä alkuperämerkinnöistä säädetään Markengesetzin 6 osassa. Siinä on kolme jaksoa, joista ensimmäinen (126—129 artikla) koskee "maantieteellisten alkuperämerkintöjen" suojaa ja toinen (130—136 artikla) "asetuksessa N:o 2081/92 tarkoitettua maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suojaa".

6 Markengesetzin 126 §:n otsikko on "Maantieteellisinä alkuperämerkintöinä suojatut nimet, ilmaukset tai merkit". Tämän pykälän 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Tässä laissa tarkoitettuja maantieteellisiä alkuperämerkintöjä ovat paikkakuntien, seutujen, alueiden ja maiden nimet sekä muut ilmaukset tai merkit, joita käytetään elinkeinotoiminnassa tavaroiden tai palvelujen maantieteellisen alkuperän osoittamiseen."

7 Saman pykälän 2 momentissa täsmennetään, että tämän pykälän "1 momentissa tarkoitetut nimet, ilmaukset tai merkit eivät saa maantieteellisille alkuperämerkinnöille annettavaa suojaa, jos ne ovat yleisnimiä".

8 Markengesetzin 127 §:ssä, jonka otsikko on "Suojan sisältö", säädetään seuraavaa:

"1. Maantieteellisiä alkuperämerkintöjä ei saa elinkeinotoiminnassa käyttää sellaisille tavaroille tai palveluille, jotka eivät ole peräisin siltä paikkakunnalta,

alueelta, seudulta tai maasta, johon merkinnällä viitataan, jos kyseisten nimien, ilmausten tai merkkien käytöstä muuta alkuperää oleville tavaroille tai palveluille aiheutuu maantieteellistä alkuperää koskeva harhaanjohtamisen vaara.

2. Jos maantieteellisellä alkuperämerkinnällä merkityillä tavaroilla ja palveluilla on erityisiä ominaisuuksia tai ne ovat erityistä laatua, maantieteellistä alkuperämerkintää saa elinkeinotoiminnassa käyttää tätä alkuperää oleville vastaavan tyyppisille tavaroille tai palveluille vain, jos tavaroilla ja palveluilla on nämä ominaisuudet tai ne ovat tätä laatua.

3. Jos maantieteellisellä alkuperämerkinnällä on erityinen maine, sitä ei saa elinkeinotoiminnassa käyttää muuta alkuperää oleville tavaroille ja palveluille, vaikka mitään maantieteellistä alkuperää koskevaa harhaanjohtamisen vaaraa ei ole, mikäli merkinnän käytöllä muuta alkuperää oleville tavaroille ja palveluille voidaan ilman perusteltua syytä hyötyä vilpillisesti maantieteellisen alkuperämerkinnän maineesta tai erottamiskyvystä tai aiheuttaa niille vahinkoa.

— — "

9 Markengesetzin 128 §:n 1 momentissa säädetään seuraavaa:

"Milloin joku käyttää elinkeinotoiminnassa nimiä, ilmauksia tai merkkejä tämän lain 127 §:n vastaisesti, ne, jotka ovat oikeutettuja vetoamaan oikeuksiinsa vilpillisestä kilpailusta annetun lain [UWG] 13 §:n 2 momentin nojalla, voivat oikeudessa vaatia tällaisen käytön kieltämistä."

10 Ennakkoratkaisupäätöksestä ilmenee tältä osin, että UWG:n 13 §:n 2 momentissa tarkoitetaan kilpailijoita, ammatillisia ryhmittymiä, kuluttajayhdistyksiä ja kauppa- ja teollisuuskamareita tai käsityöläiskamareita.

11 Markengesetzin 130—136 §:ssä säädetään muun muassa asetuksessa N:o 2081/92 tarkoitettujen maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten rekisteröintimenettelystä, kyseisessä asetuksessa säädetyistä valvonta- ja tarkastusmenettelyistä, tällä alalla käytettävissä olevista oikeussuojakeinoista ja niiden vanhentumisajoista.

Yhteisön lainsäädäntö

12 Asetus N:o 2081/92 tuli voimaan 25.7.1993 ja sen viidennessä perustelukappaleessa todetaan, että "maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden merkintöihin sovelletaan yhteisön yleisiä sääntöjä ja erityisesti kuluttajalle myytäväksi tarkoitettujen elintarvikkeiden merkintöjä, esillepanoa ja mainontaa koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 18 päivänä joulukuuta 1978 annettua neuvoston direktiiviä 79/112/ETY [EYVL 1979 L 33, s. 1]; erityisluonteensa vuoksi tietyltä maantieteelliseltä alueelta lähtöisin olevien maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden osalta olisi annettava täydentäviä erityissäännöksiä".

13 Asetuksen N:o 2081/92 seitsemännessä perustelukappaleessa todetaan lisäksi, että "tällä hetkellä kansalliset käytännöt eroavat alkuperänimitysten ja maantieteellisten merkintöjen käyttöön ottamisessa; on tarpeen suunnitella yhteisön lähestymistapa; suojajärjestelmän muodostavat yhteisön säännöt itse asiassa mahdollistavat maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten kehityksen,

sillä yhtenäisempi lähestymistapa varmistaa yhtäläiset kilpailunedellytykset näillä merkinnöillä merkittyjen tuotteiden tuottajien välillä ja johtaa siihen, että näiden tuotteiden luotettavuus kuluttajien näkökulmasta katsottuna paranee".

14 Asetuksen N:o 2081/92 yhdeksännessä ja kymmenennessä perustelukappaleessa todetaan seuraavaa:

"tämän asetuksen soveltamisala rajoitetaan tiettyihin maataloustuotteisiin ja elintarvikkeisiin, joiden kohdalla tuotteen tai elintarvikkeen ominaisuuksien ja sen maantieteellisen alkuperän välillä on yhteys; soveltamisalaa voidaan kuitenkin tarvittaessa laajentaa koskemaan muita tuotteita tai elintarvikkeita,

olemassa olevien käytäntöjen vuoksi on aiheellista määritellä kaksi eri maantieteellisten viittausten tasoa, nimittäin suojatut maantieteelliset merkinnät ja suojatut alkuperänimitykset".

15 Asetuksen N:o 2081/92 1 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Tässä asetuksessa säädetään perustamissopimuksen liitteessä II tarkoitettujen elintarvikkeeksi tarkoitettujen maataloustuotteiden ja tämän asetuksen liitteessä I tarkoitettujen elintarvikkeiden sekä tämän asetuksen liitteessä II tarkoitettujen maataloustuotteiden alkuperänimitysten ja maantieteellisten merkintöjen suojasta.

— —

2. Tätä asetusta sovelletaan sen kuitenkaan rajoittamatta muiden erityisten yhteisön säännösten soveltamista.

— — ."

16 Kyseisen asetuksen liitteessä I, joka on nimeltään "Edellä 1 artiklan 1 kohdassa tarkoitetut elintarvikkeet", olevassa ensimmäisessä luetelmakohdassa mainitaan "Oluet".

17 Asetuksen N:o 2081/92 2 artiklan 1 ja 2 kohdassa säädetään seuraavaa:

"1. Yhteisön suoja maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden alkuperänimityksille ja maantieteellisille merkinnöille saadaan tämän asetuksen mukaisesti.

2. Tässä asetuksessa tarkoitetaan:

a) 'alkuperänimityksellä' alueen, määrätyn paikan tai erityistapauksissa maan nimeä, jota käytetään nimeämään maataloustuotetta tai elintarviketta,

— joka on peräisin kyseiseltä alueelta, kyseisestä määrätystä paikasta tai kyseisestä maasta

ja

— jonka laatu tai ominaisuudet ovat olennaisesti tai yksinomaisesti maantieteellisen ympäristön, joka käsittää sen luonnon ja inhimilliset tekijät, ansiota ja jonka tuotanto, jalostus ja käsittely tapahtuu rajatulla maantieteellisellä alueella;

b) 'maantieteellisellä merkinnällä' alueen, määrätyn paikan tai erityistapauksissa maan nimeä, jota käytetään nimeämään maataloustuotetta tai elintarviketta,

— joka on peräisin kyseiseltä alueelta, kyseisestä määrätystä paikasta tai kyseisestä maasta

ja

— jolla on määrätty laatu, maine tai muita ominaisuuksia, jotka liittyvät tähän maantieteelliseen alkuperään ja jonka tuotanto ja/tai jalostus ja/tai käsittely tapahtuu tietyllä maantieteellisellä alueella."

18 Asetuksen N:o 2081/92 kahdennessatoista perustelukappaleessa todetaan, että "saadakseen suojan kaikissa jäsenvaltioissa maantieteelliset merkinnät ja alkuperänimitykset on rekisteröitävä yhteisön tasolla" ja että "rekisteriin merkitsemisellä varmistetaan myös ammattihenkilöiden ja kuluttajien tiedonsaanti".

19 Asetuksen N:o 2081/92 5—7 artiklassa annetaan säännökset kyseisen asetuksen 2 artiklassa tarkoitettujen maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten rekisteröintimenettelystä, josta käytetään nimitystä "tavanomainen menettely". Asetuksen 5 artiklan 4 kohdan mukaan hakemus on lähetettävä sille jäsenvaltiolle, jossa maantieteellinen alue sijaitsee. Tämän artiklan 5 kohdan mukaan jäsenvaltion on tarkastettava, että hakemus on perusteltu, ja toimitettava hakemus komissiolle.

20 Koska rekisteröintihakemuksen tutkiminen komissiossa vaatii tietyn ajan ja koska sinä aikana, jolloin odotetaan nimityksen rekisteröintiä koskevaa päätöstä, on syytä sallia jäsenvaltioiden myöntämä väliaikainen suoja, asetusta N:o 2081/92 muutettiin 17.3.1997 annetulla neuvoston asetuksella N:o 535/97 (EYVL L 83, s. 3), jolla lisättiin 5 artiklan 5 kohtaan ensimmäisen alakohdan jälkeen seuraava teksti:

"Jäsenvaltio voi myöntää näin kuvatulla tavalla toimitetulle nimitykselle vain väliaikaisesti tässä asetuksessa tarkoitetun kaltaisen kansallisen suojan sekä tarvittaessa sopeutumiskauden kyseisen nimityksen toimittamispäivästä alkaen; — —

Väliaikainen kansallinen suoja lakkaa sinä päivänä, jolloin päätös rekisteröinnistä tehdään tämän asetuksen mukaisesti. — —

Edellä mainitun kansallisen suojan seuraukset tapauksessa, jolloin nimitystä ei ole rekisteröity tämän asetuksen mukaisesti, ovat yksin jäsenvaltion vastuulla.

Toimenpiteillä, jotka jäsenvaltiot ovat toteuttaneet toisen alakohdan mukaisesti, on vaikutusta vain kansallisella tasolla eivätkä ne saa vaikuttaa yhteisön sisäiseen kauppaan."

21 Asetuksen N:o 2081/92 17 artiklan mukaan otetaan käyttöön yksinkertaistettu rekisteröintimenettely, jota sovelletaan asetuksen voimaantullessa jo olemassa olevien nimitysten rekisteröintiin. Siinä säädetään seuraavaa:

"1. Kuuden kuukauden kuluessa tämän asetuksen voimaantulosta jäsenvaltioiden on ilmoitettava komissiolle nimet, joilla on oikeudellinen suoja, tai jäsenvaltioissa, joissa suojajärjestelmää ei ole, käytössä vakiintuneet nimitykset, jotka ne haluavat rekisteröidä tämän asetuksen mukaisesti.

2. Komissio rekisteröi 1 kohdassa tarkoitetut 2 ja 4 artiklan mukaiset nimitykset 15 artiklassa säädettyä menettelyä noudattaen. Edellä olevaa 7 artiklaa ei sovelleta. Yleisnimiä ei kuitenkaan rekisteröidä.

3. Jäsenvaltiot voivat säilyttää kansallisen suojan 1 artiklan mukaisesti ilmoitetuille nimityksille, kunnes päätös niiden rekisteröinnistä on tehty."

22 Asetuksen N:o 2081/92 8 artiklan mukaan "mainintoja 'SAN', 'SMM' tai vastaavia perinteisiä kansallisia merkintöjä saadaan käyttää ainoastaan tämän asetuksen mukaisissa maataloustuotteissa ja elintarvikkeissa".

23 Asetuksen N:o 2081/92 13 artiklassa säädetään seuraavaa:

"1. Rekisteröidyt nimitykset on suojattu:

a) suoralta tai välilliseltä rekisteröidyn nimityksen kaupalliselta käytöltä tuotteissa, joita rekisteröinti ei koske, siinä määrin kuin tuotteet ovat verrattavissa tällä nimityksellä rekisteröityihin tuotteisiin tai siinä määrin kuin nimityksen käytöllä voi hyötyä suojatun nimityksen maineesta;

b) väärinkäytöltä, jäljittelyltä tai mielleyhtymiltä, vaikka tuotteen oikea alkuperä on merkitty tai vaikka suojattu nimi on käännetty tai siihen on liitetty ilmaisu kuten 'laatu', 'tyyppi', 'menetelmä', 'tuotettu kuten', 'jäljitelmä' tai muu samankaltainen ilmaisu;

c) muilta vääriltä tai harhaanjohtavilta merkinnöiltä mitä tulee tuotteen lähtöpaikkaan, alkuperään, tuotteen laatuun tai olennaisiin ominaisuuksiin, jotka on merkitty sisä- tai ulkopakkaukseen, mainoksiin tai tuotetta koskeviin asiakirjoihin sekä tuotteen pakkaamiseen tavalla, joka on omiaan antamaan väärän kuvan tuotteen alkuperästä;

d) muilta käytännöiltä, jotka saattaisivat johtaa yleisöä harhaan tuotteen todellisen alkuperän suhteen.

Jos rekisteröityyn nimitykseen sisältyy siihen kuuluvana maataloustuotteen tai elintarvikkeen nimi, jota pidetään yleisnimenä, tämän yleisnimen käytön vas-

taavissa tuotteissa tai elintarvikkeissa ei katsota olevan ristiriidassa 1 kohdan a ja b alakohdan kanssa.

2. Jäsenvaltiot voivat kuitenkin säilyttää kansalliset toimenpiteet, joilla hyväksytään 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettujen ilmaisujen käyttö, enintään viiden vuoden ajan tämän asetuksen julkaisemisesta, jos

— tuotetta on pidetty laillisesti kaupan kyseistä ilmaisua käyttäen ainakin viiden vuoden ajan ennen tämän asetuksen julkaisemista;

— merkinnöistä käy selvästi ilmi tuotteen oikea alkuperä.

Tämä poikkeus ei kuitenkaan saa johtaa tuotteiden pitämiseen vapaasti kaupan sellaisen jäsenvaltion alueella, jossa edellä tarkoitetut ilmaisut on kielletty.

3. Suojatuista nimityksistä ei saa tulla yleisnimiä."

24 Koska ensimmäinen komission käsiteltäväksi asetuksen N:o 2081/92 17 artiklan 2 kohdan nojalla tullut maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten rekisteröintiehdotus esitettiin neuvostolle vasta maaliskuussa 1996, jolloin suurin

osa saman asetuksen 13 artiklan 2 kohdassa säädetystä viiden vuoden siirtymäkaudesta oli kulunut, viimeksi mainittu kohta korvattiin 28.3.1997 voimaan tulleen asetuksen N:o 535/97 seuraavalla tekstillä:

"Poiketen siitä, mitä 1 kohdan a ja b alakohdassa säädetään, jäsenvaltiot voivat kuitenkin pitää voimassa kansalliset toimenpiteet, joilla hyväksytään 17 artiklan mukaisesti rekisteröityjen nimitysten käyttäminen, enintään viiden vuoden ajan rekisteröinnin julkaisemispäivästä, jos

— tuotetta on pidetty laillisesti kaupan kyseistä nimitystä käyttäen ainakin viiden vuoden ajan ennen tämän asetuksen julkaisemispäivää,

— yritykset ovat pitäneet kyseistä tuotetta laillisesti kaupan käyttäen nimitystä jatkuvalla tavalla ensimmäisessä luetelmakohdassa tarkoitettuna aikana,

— merkinnöistä käy selvästi ilmi tuotteen todellinen alkuperä.

Tämä poikkeus ei kuitenkaan saa johtaa tuotteiden pitämiseen vapaasti kaupan sellaisen jäsenvaltion alueella, jossa edellä tarkoitetut nimitykset on kielletty."

Pääasian oikeusriita ja ennakkoratkaisukysymys

25 Warsteiner Brauerei on vuodesta 1753 lähtien harjoittanut panimotoimintaa Warstein-nimisellä paikkakunnalla Nordrhein-Westfalenissa (Saksa). Panimo on "pilseniläisellä menetelmällä pannulle oluelle" rekisteröidyn tavaramerkin "Warsteiner" haltija; tämä tavaramerkki on rekisteröity vakiinnuttamisensa perusteella 24.10.1990 Deutsche Patentamtissa (Saksan patenttivirasto). On selvää, että Warsteinissa pannulla oluella ei ole erityisiä ominaisuuksia, jotka liittyvät tähän paikkakuntaan, ja että Warsteiner-niminen olut on saanut maineensa oluen laadun ja tavaramerkin "Warsteiner" myynninedistämisen ansiosta.

26 Warsteiner Brauerei osti syksyllä 1990 Paderbornista, joka sijaitsee 40 kilometrin päässä Warsteinista, panimon, jossa se pani "Light" ja "Fresh" -tyyppisiä oluita vuoden 1991 loppuun saakka. Tämän tyyppistä olutta sisältävien pullojen etupuolella olevissa etiketeissä oli muun muassa maininta "Warsteiner" tai "Marke Warsteiner" (tavaramerkki Warsteiner). Pullojen takapuolella olevissa etiketeissä oli muun muassa maininta siitä, että kyseisen tyyppiset oluet oli valmistettu ja pullotettu "in unserer neuen Paderborner Brauerei" (uudessa panimossamme Paderbornissa).

27 Schutzverband, joka katsoi edellä mainittujen etikettien olevan harhaanjohtavia, haastoi Warsteiner Brauerein Landgericht Mannheimiin (Saksa), jotta panimoa kiellettäisiin UWG:n 3 §:n nojalla käyttämästä maantieteellistä alkuperämerkintää "Warsteiner" Paderbornissa pannulle oluelle.

28 Warsteiner Brauerei esitti Landgericht Mannheimissa muun muassa, että nimitys "Warsteiner" ei sisältänyt minkäänlaista viittausta maantieteelliseen alkuperään, koska Warstein paikkakuntana oli yleisesti tuntematon yleisön keskuudessa ja koska joka tapauksessa sen valmistaman oluen maine ei riippunut tälle paikka-

kunnalle tunnusomaisista erityispiirteistä. Se totesi lisäksi, että monet muut oluet, joiden nimityksissä viitataan maantieteelliseen alkuperään, eivät ole peräisin yksinomaan näin osoitetulta paikkakunnalta.

29 Landgericht Mannheim hyväksyi Schutzverbandin nostaman kieltokanteen teetettyään kyselytutkimuksen ja kielsi 10.6.1994 antamassaan tuomiossa Warsteiner Brauereita tarjoamasta ostettavaksi, jakelemasta ja/tai saattamasta markkinoille Paderbornin panimossa valmistettuja oluita riidanalaisilla etiketeillä varustettuina.

30 Oberlandesgericht Karlsruhe (Saksa), johon asiassa valitettiin, kumosi 14.2.1996 antamassaan tuomiossa Landgericht Mannheimin päätöksen ja hylkäsi Schutzverbandin kanteen. Oberlandesgericht Karlsruhe katsoi nimittäin täydentävän asiantuntijalausunnon hankittuaan, että suoritetusta kyselytutkimuksesta ilmenee, ettei riidanalainen nimitys johtanut relevantilla eli kuluttajien käyttäytymistä ohjaavalla tavalla harhaan olennaista osaa haastatelluista henkilöistä. Se totesi, että vain 8 % kyselyn kohteena olleista kuluttajista eli kuluttajista, jotka joivat olutta vähintäänkin satunnaisesti tai harvoin, tiesi Warstein-nimisen paikkakunnan olevan olemassa ja katsoi tällä paikkakunnalla olevan merkitystä.

31 Oberlandesgericht Karlsruhe tutki tuomiossaan myös tällä välin voimaan tulleen Markengesetzin perusteella esitetyt väitteet ja totesi tältä osin, kuten Warsteiner Brauerein yhteisöjen tuomioistuimessa esittämistä kirjallisista huomautuksista ilmenee, seuraavaa:

"Esitetty vaatimus ei voi myöskään perustua Markengesetzin 128 §:n 1 momenttiin, luettuna yhdessä saman lain 126 ja 127 §:n kanssa. Tavaramerkkioikeudellisen suojan antaminen maantieteellisille alkuperänimityksille

edellyttää itsessään, että on olemassa harhaanjohtamisen vaara (Markengesetzin 127 §:n 1 momentti). Tässä tilanteessa on nojauduttava siihen, että ostopäätökseen vaikutetaan harhaanjohtavasti, aivan kuten sovellettaessa UWG:n 3 §:ää."

32 Riita saatettiin lopulta Bundesgerichtshofin käsiteltäväksi, joka toteaa ennakkoratkaisupyynnössään aluksi, että pääasian oikeudenkäynnissä Markengesetzin säännökset ovat ensisijaisesti merkityksellisiä asiaa oikeudellisesti arvioitaessa. Se korostaa, että maantieteellisten alkuperämerkintöjen suojaa on laajennettu tällä uudella sääntelyllä, joka on luonteeltaan erityislaki (lex specialis). Kyseinen suoja perustuu edelleen kilpailuoikeuteen, mutta UWG 3 §:n kaltaisiin säännöksiin ei voida enää vedota muuta kuin täydentävästi sellaisten seikkojen osalta, jotka eivät kuulu Markengesetzin 126 §:n ja sitä seuraavien pykälien soveltamisalaan. Maantieteelliset alkuperämerkinnät eivät kuitenkaan muodosta erillistä immateriaalioikeuden lajia, koska oikeus niiden käyttöön ei kuulu millekään tietylle (yksinomaiselle) oikeuden haltijalle.

33 Bundesgerichtshof toteaa tämän jälkeen, että kilpailijoille annettava suoja on riittävä peruste kieltää maantieteellistä alkuperää koskevien väärien tietojen merkitseminen tuotteeseen, joten maantieteellisten alkuperämerkintöjen suoja on varmistettava myös silloin, kun tuotteen alkuperällä ei ole vaikutusta kuluttajan ostopäätökseen.

34 Bundesgerichtshofin mukaan Markengesetzin 127 §:n 1 momentissa säädetty tavanomaisille maantieteellisille alkuperämerkinnöille annettava suoja ei edellytä, että kyseiset merkinnät ovat yleisön keskuudessa tunnettuja alkuperää osoittavina merkintöinä eli pääasian oikeudenkäynnissä viittauksena "Warstein"-nimiseen paikkaan, vaan suojan saaminen edellyttää ainoastaan, ettei kyseisen paikkakunnan omaleimaisuuden tai tuotteen erityisen luonteen vuoksi ole selvästi mahdotonta, että kyseinen paikkakunta olisi valmistuspaikka. Tämä suoja ei edellytä myöskään, että kuluttajalle syntyy tämän merkinnän perusteella mielikuva erityisistä ominaisuuksista, jotka ovat selitettävissä alueellisilla tai pai-

kallisilla tunnuspiirteillä. Asian ratkaisemisen kannalta ei näin ollen ole merkityksellistä, liittääkö kuluttaja siihen paikkaan, josta olut on peräisin, erityisiä tuotteen laatua koskevia odotuksia tai onko nimityksellä "Warsteiner" alkuperää osoittavana merkintänä jonkinlainen merkitys kuluttajan ostopäätöksessä.

35 Bundesgerichtshof katsoo lopuksi, että asetus N:o 2081/92, jolla sen 2 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan annetaan suojaa elintarvikkeiden maantieteellisille merkinnöille vain, jos elintarvikkeilla on tietty laatu, maine tai muita ominaisuuksia, jotka liittyvät tähän maantieteelliseen alkuperään, ei yleensä estä antamasta tavanomaisille maantieteellisille alkuperämerkinnöille kansallista suojaa. Se katsoo kuitenkin, ettei yhteisöjen tuomioistuin yhdistetyissä asioissa C-321/94—C-324/94, Pistre ym., 7.5.1997 antamassaan tuomiossa (Kok. 1997, s. I-2343) eikä komissio kyseisissä asioissa esittämissään kirjallisissa huomautuksissa ole antanut selvää ja lopullista vastausta siihen, sulkeeko asetuksella N:o 2081/92 säädetty maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suoja pois mahdollisuuden antaa laajempaa kansallista suojaa.

36 Katsottuaan siis, että asian ratkaisu riippuu asetuksen N:o 2081/92 tulkinnasta, Bundesgerichtshof on päättänyt lykätä asian käsittelyä ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavan ennakkoratkaisukysymyksen:

"Ovatko maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suojasta 14 päivänä heinäkuuta 1992 annetun neuvoston asetuksen (ETY) N:o 2081/92 säännökset esteenä sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltamiselle, jossa kielletään tavanomaisen maantieteellisen alkuperänimityksen eli sellaisen merkinnän, jonka osalta ei ole olemassa minkäänlaista yhteyttä tuotteen ominaisuuksien ja sen maantieteellisen alkuperän välillä, harhaanjohtava käyttö?"

Ennakkoratkaisukysymys

37 Aluksi on huomattava, että asetuksen N:o 2081/92 viidennessä perustelukappaleessa täsmennetään, että maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden merkintöihin sovelletaan edelleen yhteisön yleisiä sääntöjä ja erityisesti direktiiviä 79/112/ETY.

38 On myös syytä todeta Saksan hallituksen kirjallisissa huomautuksissaan nimenomaan korostavan sitä, että Markengesetzin 126 §:llä ja sitä seuraavilla pykälillä pyritään, kuten UWG:n 3 §:llä, antamaan kuluttajalle sama suoja harhaanjohtavaa käyttöä vastaan kuin direktiivillä 79/112/ETY.

39 On kuitenkin todettava, että kansallinen tuomioistuin ei ole pyytänyt yhteisöjen tuomioistuinta tulkitsemaan tätä direktiiviä, vaan sen esittämä ennakkoratkaisukysymys koskee yksinomaan asetuksen N:o 2081/92 säännöksiä.

40 Esitetty kysymys on sovellettavan kansallisen lainsäädännön valossa tarkasteltuna näin ollen ymmärrettävä siten, että sillä pyritään selvittämään, onko asetus N:o 2081/92 esteenä sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltamiselle, jolla kielletään se, että maantieteellistä alkuperämerkintää, jonka osalta ei ole olemassa minkäänlaista yhteyttä tuotteen ominaisuuksien ja sen maantieteellisen alkuperän välillä, käytetään harhaanjohtamisen vaaran aiheuttavalla tavalla.

41 Yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännön perusteella on todettava tältä osin ensiksi, että tuotteen valmistusta ja kaupan pitämistä koskevan yhteisen sääntelyn puuttuessa kunkin jäsenvaltion asiana on periaatteessa antaa alueellaan kaikki kyseisen tuotteen kaupan pitämistä, eli myös tuotteen nimitystä ja pak-

kausmerkintöjä koskevat oikeussäännöt, jollei yhteisön toimenpiteistä kansallisten lainsäädäntöjen lähentämiseksi näillä aloilla muuta johdu (asia 27/80, Fietje, tuomio 16.12.1980, Kok. 1980, s. 3839, 7 kohta).

42 Tämän jälkeen on huomattava, että asetuksen N:o 2081/92 1 artiklan 1 kohdan ja 2 artiklan 1 ja 2 kohdan mukaan kyseisellä asetuksella annetaan säännökset siinä tarkoitetusta yhteisön suojasta alkuperänimityksille ja maantieteellisille merkinnöille.

43 Asetuksen N:o 2081/92 2 artiklan 2 kohdan b alakohdan mukaan kyseinen asetus koskee kuitenkin vain maantieteellisiä merkintöjä, joiden osalta yhtäältä tuotteen määrätyn laadun, maineen tai muiden ominaisuuksien ja toisaalta sen erityisen maantieteellisen alkuperän välillä on oltava välitön yhteys (ks. vastaavasti em. asiat Pistre ym., tuomion 35 kohta).

44 On selvää, että tavanomaiset maantieteelliset alkuperämerkinnät, joiden osalta tuotteen ominaisuuksien ja sen maantieteellisen alkuperän välillä ei kansallisen tuomioistuimen ennakkoratkaisukysymyksessä esittämän mukaisesti ole minkäänlaista yhteyttä, eivät kuulu tämän määritelmän piiriin, eikä niitä siten voida suojata asetuksen N:o 2081/92 nojalla.

45 Asetuksessa N:o 2081/92 ei kuitenkaan ole yhtään kohtaa, josta kävisi ilmi, että kyseisiä maantieteellisiä alkuperämerkintöjä ei voitaisi suojata jäsenvaltion kansallisessa lainsäädännössä.

46 Asetuksen N:o 2081/92 yhdeksännestä perustelukappaleesta ilmenee päinvastoin nimenomaisesti, että asetuksen soveltamisala rajoitetaan sellaisiin nimityksiin ja

merkintöihin, joiden osalta tuotteen tai elintarvikkeen ominaisuuksien ja sen maantieteellisen alkuperän välillä on yhteys.

47 Yhteisöjen tuomioistuin on lisäksi jo katsonut em. asioissa Pistre ym. antamansa tuomion 39 ja 40 kohdassa, ettei asetus N:o 2081/92 estä sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltamista, jolla annetaan suojaa erityisiä maantieteellisiä viittauksia sisältäville nimityksille, jotka voitaisiin rekisteröidä kyseisen asetuksen mukaisesti, jos asianomaisten tuotteiden ominaisuuksien, jotka nämä nimitykset tuovat mieleen, ja sen maantieteellisen alueen, joihin niillä viitataan, välillä olisi yhtymäkohtia.

48 Warsteiner Brauerein ja Kreikan hallituksen mukaan se, että kyseisen asetuksen ohella sallitaan sellaiset kansalliset maantieteellisten merkintöjen suojaa koskevat säännöt, jotka eivät eivät sovellu yhteen asetuksessa N:o 2081/92 säädettyjen suojan edellytysten kanssa, on vastoin asetuksessa N:o 2081/92 asetettua päämäärää, joka erityisesti sen seitsemännen perustelukappaleen mukaan on maantieteellisiä merkintöjä ja alkuperänimityksiä koskevan yhteisön suojajärjestelmän toteuttaminen korvaamalla tämän alan hajanaiset kansalliset käytännöt yhteisön säännöillä ja yhtenäisemmällä lähestymistavalla. Kreikan hallituksen mukaan tällaisten kansallisten sääntöjen voimassa pitäminen vaarantaisi lisäksi perin pohjin asetuksella N:o 2081/92 käyttöön otetun rekisteröintijärjestelmän toimivuuden, koska sillä sallittaisiin maantieteellisten merkintöjen suoja ilman, että noudatettaisiin niitä tiukkoja menettelysääntöjä ja aineellisia edellytyksiä, joiden täyttäminen on edellytyksenä kyseisten merkintöjen rekisteröinnille ja siten suojan saannille asetuksen N:o 2081/92 nojalla.

49 Tältä osin on todettava, että asetuksella N:o 2081/92 tavoiteltua päämäärää ei voida vaarantaa sellaisilla kyseisen asetuksen ohella sovellettavilla kansallisilla

säännöillä, joilla annetaan suojaa maantieteellisille alkuperämerkinnöille, jotka eivät kuulu asetuksen soveltamisalaan.

50 Asetuksen N:o 2081/92 tarkoituksena on varmistaa siinä tarkoitettujen maantieteellisten nimitysten yhdenmukainen suoja yhteisössä, ja siinä otetaan käyttöön velvollisuus rekisteröidä kyseiset merkinnät yhteisön tasolla, jotta ne olisivat suojattuja kaikissa jäsenvaltioissa (ks. vastaavasti yhdistetyt asiat C-129/97 ja C-130/97, Chiciak ja Fol, tuomio 9.6.1998, Kok. 1998, s. I-3315, 25 ja 26 kohta), kun taas jäsenvaltion antamasta kansallisesta suojasta maantieteellisille nimityksille, jotka eivät täytä asetuksen N:o 2081/92 mukaisia rekisteröinnin edellytyksiä, säädetään kyseisen jäsenvaltion kansallisessa oikeudessa ja suoja rajoittuu kyseisen jäsenvaltion alueeseen.

51 Warsteiner Brauerei ja Kreikan hallitus esittävät myös, että asetuksen N:o 2081/92 17 artiklan 3 kohdassa ja 5 artiklan 5 kohdassa, sellaisena kuin tämä jälkimmäinen kohta on muutettuna asetuksella N:o 535/97, jäsenvaltiot oikeutetaan kansallisen suojan säilyttämiseen tai antamiseen nimityksille, jotka on ilmoitettu tai toimitettu komissiolle rekisteröitäviksi joko yksinkertaistettua menettelyä tai vastaavasti tavanomaista menettelyä noudattaen, vain väliaikaisesti, kunnes päätös niiden rekisteröinnistä on tehty. Ne päättelevät tällä perusteella, että asetuksen N:o 2081/92 17 artiklan 1 kohdan ja vastaavasti 5 artiklan 5 kohdan nojalla ilmoitettuja tai toimitettuja nimityksiä, jotka eivät täytä tässä asetuksessa asetettuja edellytyksiä, ei voida enää suojella, ja sitä suuremmalla syyllä suojan ulkopuolelle jäävät ne nimitykset, joita ei ole edes ilmoitettu tai toimitettu komissiolle.

52 Tältä osin on riittävää todeta yhtäältä, että asetuksen N:o 2081/92 17 artiklan 3 kohtaa sovelletaan vain asetuksen voimaantulopäivänä jo olemassa olleisiin nimityksiin, jotka jäsenvaltiot ovat ilmoittaneet komissiolle niiden rekisteröimiseksi ja suojaamiseksi yhteisönlaajuisesti. Tällä säännöksellä pyritään siten varmistamaan, että rekisteröintimenettelyyn ryhdyttäessä ja menettelyn päättävää päätöstä odotettaessa kyseiset nimitykset eivät menetä sitä kansallista suojaa,

joka niillä oli, eikä sillä pyritä suinkaan säätämään sellaisten olemassa olevien nimitysten kohtalosta, joita yksikään jäsenvaltio ei pyydä rekisteröimään.

53 Toisaalta asetuksen N:o 2081/92 5 artiklan 5 kohdan toisesta alakohdasta, sellaisena kuin tämä alakohta on lisättynä asetuksella N:o 535/97, ilmenee nimenomaan, että väliaikainen kansallinen suoja, jonka jäsenvaltiot voivat tämän säännöksen mukaan antaa nimitykselle, jonka rekisteröintiä on pyydetty tavanomaista menettelyä noudattaen, on "kyseisessä asetuksessa" tarkoitettu suoja, joka rajoittuu kuitenkin kansalliseen alueeseen, kuten täsmennetään asetuksen N:o 2081/92 5 artiklan 5 kohdan viidennessä alakohdassa, sellaisena kuin tämä alakohta on lisättynä asetuksella N:o 535/97. Tällä säännöksellä ei näin ollen ole merkitystä arvioitaessa, voivatko jäsenvaltiot antaa, kukin omalla kansallisella alueellaan, niiden kansallisen oikeuden mukaan suojaa maantieteellisille nimityksille, joita ne eivät pyydä rekisteröimään asetuksen N:o 2081/92 nojalla tai jotka eivät täytä niitä edellytyksiä, jotka vaaditaan tässä asetuksessa säädetyn suojan saamiseksi.

54 Kaiken edellä esitetyn perusteella on syytä vastata esitettyyn kysymykseen, että asetus N:o 2081/92 ei ole esteenä sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltamiselle, jolla kielletään se, että maantieteellistä alkuperämerkintää, jonka osalta ei ole olemassa minkäänlaista yhteyttä tuotteen ominaisuuksien ja sen maantieteellisen alkuperän välillä, käytetään harhaanjohtamisen vaaran aiheuttavalla tavalla.

Oikeudenkäyntikulut

55 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Saksan, Kreikan, Ranskan, Italian ja Itävallan hallituksille ja komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN

on ratkaissut Bundesgerichtshofin 2.7.1998 tekemällään päätöksellä esittämän kysymyksen seuraavasti:

Maataloustuotteiden ja elintarvikkeiden maantieteellisten merkintöjen ja alkuperänimitysten suojasta 14 päivänä heinäkuuta 1992 annettu neuvoston asetus (ETY) N:o 2081/92 ei ole esteenä sellaisen kansallisen lainsäädännön soveltamiselle, jolla kielletään se, että maantieteellistä alkuperämerkintää, jonka osalta ei ole olemassa minkäänlaista yhteyttä tuotteen ominaisuuksien ja sen maantieteellisen alkuperän välillä, käytetään harhaanjohtamisen vaaran aiheuttavalla tavalla.

Rodríguez Iglesias Gulmann La Pergola

Wathelet Skouris Edward

Puissochet Jann Sevón

Schintgen Macken

Julistettiin Luxemburgissa 7 päivänä marraskuuta 2000.

R. Grass

kirjaaja

G. C. Rodríguez Iglesias

presidentti